

Látjuk íme megnyilvánulásaiban is azt a szellemet, amely a magyar iskolaügy megfojtására vezetett, mert a közművelődési igények kisebbségi autonóm kielégítésében az állami konzolidáció és a jugoszláv nacionalizmus érvényesülésének az akadályát látja. A mai belgrádi kormányzat — bel- és külpolitikai megfontolásokból ma békülékenyebb hangokat hallat a kisebbségi magyarság felé. Meg kell várnunk, hogy ezek a békülési hajlamok és ígéretek milyen tettekben nyilvánulnak s a „Vajdaság“ magyarságának szerb részről elismert lojalitása mennyi megértésre számíthat a jugoszláv kormányzat és közvélemény részéről, alapvető emberi jogainak az elismerésében. Kétségtelen, hogy Belgrádban ma európaibb gondolkozásmód nyert teret, amely a kisebbségekben már nem elsősorban teherként lát, hanem összekötőkapcsot a közép- és nyugateurópai kulturális és gazdasági erők vonalán. De, hogy ez a szemlélet érvényesülhessen, ahhoz előbb korlátok közzé kell szorítani az eddig volt, a fentiekben egyes részleteiben bemutatott, általában azonban intézményekben biztosított balkánian nagyszerb — jugoszláv gondolat — és érzésvilágot. Vajjon sikerül-e?

Abaffy Béla.

Az „Új ipartörvénynovella“ és az iparos nevelés

Megkülönböztetésül az 1884. évi XVII. t. c. s annak módosításától, az 1922. évi XII. t. c.-től, melynek neve Ipartörvénynovella, az 1936. évi VII. t. c.-et Új ipartörvénynovellának nevezzük; amely igen sok, már régen várt törvényes intézkedést tartalmaz az iparos nevelésre és oktatásra vonatkozóan. Az Új ipartörvénynovella Végrehajtási Utasítása azonban nem teljes, mert igen sok rendelet kiadása a szakminiszterekre van bízva, s e rendeletek közül még igen sok nem is jelent meg.

Az Új ipartörvénynovella kötelezővé teszi a mestervizsgát és felemeli a segédi szakbavágó gyakorlatot. Eddig önálló iparos mindenki lehetett, aki igazolta, hogy az általa választott mesterséget kitanulta, iparostanonciskolába járt és mint segéd legalább 2 éven át dolgozott valamely műhelyben. Az Új ipartörvény értelmében önálló ipart most már csak az űzhet, aki mesterlevéllel igazolja, hogy a mestervizsgálatot sikerrel letette. „A mestervizsgálat annak igazolására szolgál, hogy a vizsgázó iparban az annak gyakorlásához multhatatlanul szükséges szakismeretekkel és szakmabeli készséggel rendelkezik. Aki a mestervizsgálatot sikerrel letette, az iparjogosítvány megszerzése és iparának megkezdése után cégében, nyomtatványain, vagy hirdetéseiben a „mester“ szót használhatja, ellentétben azokkal, akik mestervizsgálatot nem tettek és csak az „iparos“ szó használatára jogosultak. Az 1923. évi november hó 1. előtt iparigazolványt, illetőleg iparendélyt szerzett iparosokra ez a rendelkezés nem vonatkozik. A mestervizsgáló bizottság szervezetét, megalakítását, működését, a vizsgálat anyagát, színhelyét, menetét, a mesterlevél kiállításának módját, a mestervizsgálatért és a mesterlevél

kiállításáért fizetendő díjakat az illetékes miniszter az illető érdekképviseltek meghallgatása után az egyes iparok természetét figyelembe véve, rendelettel állapítja meg“.

A sikertelen mestervizsgálat 1—1 évi szakbavágó gyakorlat után kétszer megismételhető. Ha a harmadik vizsgálat is eredménytelen, a vizsgálat csak miniszteri engedély alapján ismételhető meg utoljára. A Végrehajtási Utasítás 16. §. és 17. §.-aiban foglaltatik, kik lehetnek a mestervizsgáló bizottság elnökei, alelnökei, tagjai. Itt olvasuk: „Elnökké és alelnökké iparosok, valamint az ipari életet ismerő oly széleslátókörű szakemberek — ide értve az iparoktatási intézetek tanárait is — nevezhetők ki, akiktől el lehet várni, hogy a mestervizsgákat céljuknak megfelelő irányban, kellő szakszerűséggel és tárgyilagossággal fogják vezetni. A vizsgálóbizottság tagjai lehetnek a kérdéses ipart gyakorló iparosok, továbbá szakemberek, (ipariskolai tanárok, vagy művezetők, stb.)“

Tehát a pedagógus szakemberek előtt végre meg van nyitva az út, hogy mint nevelők és oktatók esetleg az iparos legutolsó vizsgáján is résztvehessenek.

Az Új ipartörvénynovella 20. §-a két igen fontos intézkedést tartalmaz az iparos nevelésére vonatkozólag.

Az egyik, hogy „tanoncul csak olyan egyén alkalmazható, aki legalább az elemi népiskola VI. osztályát sikerrel elvégezte.“ Hatályban marad azonban az 1922. évi XII. t. c. 84. §-ának második és harmadik bekezdése, amelyben az iparhatóság méltánylást érdemlő rendkívüli esetekben megengedi, hogy olyan egyént is alkalmazhassanak tanoncul, aki nem rendelkezik a 6 elemi iskolai végzettséggel. Az Utasítás 47. §-a szerint olyan egyén is leszerződhet, akinek nincs hat elemi népiskolai végzettsége, ha őt e miatt okolni nem lehet. A harmadik bekezdés szerint pedig egyes iparokban a tanoncul alkalmazás feltételeképpen hat eleminél magasabb iskolai képzettséget is előírhat a miniszter.

Feltétlenül szükséges volna, hogy az iparostanonciskolába való beiratkozás feltétele legyen a VI. elemi népiskola, vagy valamilyen középfokú iskola két osztályának elvégzése. Egyes iparokban (műszerész, villany- és rádiószerelő, fogtechnikus, kozmetikus stb.) pedig meg kellene követelni a középiskola négy osztályának elvégzését. A tantervek megfelelő átalakításával ilyen körülmények között mégis lehetne heti 9 órában eredményesebb munkát végezni.

A 20. §. a következőkben intézkedik még: „az illetékes miniszter a tanonciskolai oktatás eredményessége érdekében a vallás és közoktatásügyi miniszterrel egyetértve rendelettel szabályozhatja, hogy az évnék mely szakában szabad tanoncszerződést kötni és segédi vizsgálatot tartani.“ Ez a rendelet mindezideig nem jelent meg.

Nézzük, mit jelent ennek a rendeletnek késése a gyakorlatban. Az iparostanonciskolában a beiratkozások szeptember hó első napjaiban vannak. A beiratkozott tanulókat mesterség és iskolai végzettség szerint a megfelelő osztályokba osztják. (Szakirányú iskolákra gondolok.) Szeptember közepén megkezdődik minden osztályban a munka és halad az előírt tanterv szerint. Miután beiratkozni mindig lehet, hiszen szerző-

dést kötni is lehet egész év folyamán, minden órán egy-két növendékkel szaporodik az osztály. A tanár sokszor nem tudja, mit csináljon pl. a második félévben beiratkozott tanulóval. Legtöbbjüket a következő záradékkal intézik el: „későn iratkozott, osztályzatot nem kaphat.“ Sokszor előfordul azonban, hogy a növendék meglévő tudásával megfelel a követelményeknek, de mert rajzai, írásbeli munkái nincsenek készen, „felsőbb osztályba nem léphet.“ Előfordulhat az az eset is, hogy a szeptember hóban egyik osztályba beiratkozott növendékek teljesen kicserélődnek év végéig. A régiek — szeptembertől járók — időközben felszabadulnak, otthagyják az iskolát, a be nem fejezett iskolai évet. Közben új növendékek iratkoznak állandóan. Kérdem, vajon milyen lehet ilyen körülmények között az elért eredmény, vagy egyáltalán lehet-e itt elért, a tanár által előre kidolgozott tanmenet szerint haladni, egy egész éven keresztül?

Az iparoktatásnak ezt a kérdését mint ahogyan azt már sokan és sokan hangoztatták, úgy kell megoldani, hogy tanszerződést csak bizonyos időben (mondjuk májustól októberig) lehessen kötni. Beiratkozás így egyszer volna egy évben, s az iskolát is csak év végén hagyhatná el a növendék. Nyerne vele az iparosifjú, aki tanulmányait be tudná fejezni, de nyerne vele a tanár is, mert láthatná munkájának eredményét.

A multban előfordult, hogy segédvizsgára bocsáttatott az olyan tanonc is, aki csak az I. osztály növendéke volt, vagy aki elégtelen osztályzatot kapott. Az iskola minősítése tehát a segédvizsga letételekor nem számított. Volt sok olyan tanuló, aki az előkészítő osztályból szabadult, miután annak 2—3 évi látogatása után sem tudott olyan eredményt felmutatni, hogy a magasabb első osztályba léphessen.

Az Új ipartörvénynovella következőképpen intézkedik erre vonatkozóan. „Az illetékes miniszter a vallás és közoktatásügyi miniszterrel egyetértve, rendelettel megállapíthatja, hogy segédi vizsgálatra bocsátás feltételül a tanonciskola mely évfolyamának elvégzését, illetve a tanonciskolában megszerezhető mely ismereteknek elsajátítását kell megkívánni.“

Amennyiben a hat elemi iskolai osztály elvégzése kötelezővé válnék, úgy az egyes osztályok tananyag reformja is bekövetkeznék. Az 1924-ben kiadott Tanterv készítői az első osztály tananyagát indokoltan voltak kénytelenek olyan szűkre szabni, mert tanoncul oly egyén is alkalmazható volt, aki az elemi népiskola IV. osztályát végezte el, vagy csupán az írás, olvasás és számolás elemi ismereteit sajátította el. Az elemi iskola IV., V., VI. o. tananyagának tárgyalása abban az iparostanonciskolában, ahova az elemi iskola VI. osztályát végzett növendékek lépnek, feleslegessé válik. Ezért szükséges e tananyag eltolódása és kibővítése az egyes osztályokban. A mennyiségtan óraszámát növelni kell a második osztályban és feltétlenül bevezetni a harmadik, esetleg a negyedik osztályba és kapcsolni kell a könyvvitellel, ahova az ipari kalkuláció számítás is tartozik. A vegytant el kell választani a természettantól és a technológia keretében kell tanítani, mint annak alaptudományát. Be kell vezetni a műhelymunkát és azt a szakrajzzal szoros kapcsolatba hozni. Magyarország történelmét és földrajzát legalább heti 1—1 órában kell

tanítani. A közgazdaságtan keretében pedig iparjogot is tanuljanak a növendékek.

Sok megoldásra váró kérdés van még függőben; pl. a segédek nevelése és oktatása. A mesterek részére létesültek már az ország különböző városaiban továbbképző vándor szaktanfolyamok, de a segédek továbbképzéséről, neveléséről még rendeletek nem intézkednek. (iparos-segédek továbbképző tanfolyama, munkás gimnáziumok stb.)

Bízunk azonban abban, hogy rövidesen megjelennek a már említett bajokon segítő rendeletek. Szabályozva lesz az iskolai előképzettség, az iskola által kiállított bizonyítványnak érvénye lesz a segédi vizsgánál és nem lesz egész éven át vándorlás az iparostanonciskolában. Ezek az újítások is nagyban hozzájárulnak majd ahhoz, hogy a magyar iparos nemzedék biztos alapokon építse fel jövőjét, s megbecsülést, tekintélyt szerezzen majd magának a társadalomban.

Babiczy Ede.

A kereskedelmi iskolák az 1935—1936. iskolai évben.

Ötven iskolai értesítő fekszik előttünk, az ötven kereskedelmi iskola igazgatójának előző évről szóló jelentésével, amelyek megismertetnek bennünket ennek az iskolafajnak általános műveltségét és szakképzést célzó munkájával s egyben az iskola gondjaival is, amelyek az elvégzendő munka akadályaira vonatkoznak. Kitérnek ezen akadályok elhárításának néhány módjára is, jól tudva, hogy ezek leküzdése tesz bármely iskolát is képessé arra, hogy az oktató-nevelő munka ideálját: a *harmónikusan kifejlődött, kellő szellemi és testi készséggel rendelkező, szilárdjellemtű ember-típust kitermelje.*

Az alábbiakban az eredményes munkát akadályozó tényezőkre leszünk figyelemmel s azért a következő kérdésekre igyekszünk az igazgatói jelentések nyomán feleletet adni:

1. Milyen tényezők hatnak bénítólag a nevelés munkájára s hogyan lehetne azokat leküzdöni?

2. Mi minden áll az eredményes oktatás útjában s hogyan lehetne azokat megszüntetni?

Az első kérdést illetőleg vizsgálnunk kell: a) a mai gazdasági helyzetet, b) az iskolában észlelhető, más külső hatásokat; a másodikat illetőleg: a) az arravalóság hiányát, b) az előképzettség elégtelenségét és a túlterhelést, c) a jövő elhelyezkedés reménytelenségét.

1. a) Régen a szülői ház végezte a nevelés munkájának nagyobb részét, az iskola a társadalom szemében elsősorban az oktatás eszköze volt, de ma az a fel fogás, hogy az iskolai munka első feladata az erkölcsi jellem kialakítása, mint amely a nemzet boldogulásának az alapja. Ennek szüksége benne van a vezető pedagógiai körök munkaprogramjában is, mert mindenki tudja, hogy az erkölcsileg értékes ember, még ha kevesebb ismerettel rendelkezik is, akkor is meg fog felelni a rábízott munkakörben, míg a megbízhatatlan akkor se, ha nagyon sok ismeret birtokában van.